

УДК: 341.44(4-672EU)
Biblid 1451-3188, 15 (2016)
Год XV, бр. 55, стр. 21–50
Изворни научни рад

Жарко РАДИЋ¹

УСАГЛАШАВАЊЕ ПРОЦЕСНИХ ПРАВА ОСУМЊИЧЕНИХ И ОПТУЖЕНИХ ЛИЦА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА

АБСТРАКТ

The exercise of the rights to freedom of movement and residence in the European Union has led to an increase in the number of people becoming involved in criminal proceedings in a Member State other than that of their residence. In those situations, the procedural rights of suspected and accused persons become particularly important in order to safeguard the right to a fair trial. In the article, the author applies the dogmatic and the normative method to analyze the measures of the European Union for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings, i.e. provisions of three directives of the European Parliament and the Council of European Union (2010/64/EU; 2012/13/EU; 2013/48/EU), as well as two recommendations of the European Commission (2013/C 378/02; 2013/C 378/03). These directives and recommendations are derived from the „Roadmap for Strengthening Procedural Rights of Suspected or Accused Persons in Criminal Proceedings”, which is an integral part of the Council Resolution of November 30, 2009 (2009/C 295/01), but their scope of application explicitly expands to the procedure provided by the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and the Surrender Procedures between Member States (2002/584/JHA, 2009/299/JHA). At the end of the article, the author

---

¹ Правни факултет у Крагујевцу, Е-маил: zarkoradic@yahoo.com. Рад је резултат истраживања при изради докторске дисертације Жарка Радића, под насловом: *Екстрадиција као облик међународне кривичноправне сарадње*.

discusses the importance of the studied measures for the Republic of Serbia and its road to membership in the European Union. He concludes that incorporation of the procedural rights, which are subject to these measures, in the legislation of the Republic of Serbia would imply that these rights are guaranteed not only by the provisions of the Special Law on Judicial Cooperation in Criminal Matters with the Member States of the European Union, but also by the provisions of the Criminal Procedure Code, as well as by the provisions of the Misdemeanour Law.

Key words: extradition, surrender of the requested person, European arrest warrant, criminal proceedings, and procedural rights of suspected or accused persons, European Union.

1) СВРХА

Конвенција за заштиту људских права и основних слобода је у Европској унији заједничка основа за заштиту права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку.² Осим тога, према тумачењу Европског суда за људска права, та конвенција је важна основа државама чланицама за поверење у кривичноправе системе других држава чланица и за јачање тог поверења. Истовремено, уочено је да постоји простор за додатне кораке од стране Европске уније како би се обезбедила потпуна примена и поштовање стандарда Конвенције и, где је то могуће, доследна примена важећих стандарда и подизање нивоа постојећих.³ Наиме, Европска унија је успела да успостави простор карактеристичан по слободи кретања и боравка, што доноси корист грађанима који путују, студирају и раде у другим земљама, а не у земљама њиховог пребивалишта.⁴ Међутим, уклањање унутрашњих граница и све веће остваривање права на слободу кретања и боравка неминовно доводи до повећања броја лица која учествују у кривичним поступцима у држави чланици у којој немају пребивалиште, па је у тим случајевима питање процесних права осумњичених или оптужених лица нарочито важно како би се обезбедило право на правично суђење.⁵ Унутар Европске уније је предузето мноштво мера којима се гарантује висок ниво безбедности за грађане, али је уочено да из наведених разлога постоји и потреба за бављењем специфичним

---

² "Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms" (у даљем тексту овог рада: Конвенција), ETS No. 005 – Rome, 4.XI.1950, Convention and Protocols (No. 1 – No. 16) – Интернет: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/webContent/7435985,08/02/2016>.

³ "Resolution of the Council of 30 November 2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings" (1) (2), *Official Journal of the European Union*, 04.12.2009, (2009/C 295/01), p. 1.

⁴ *Ibid.*, тачка (3) преамбуле Резолуције (2009/C 295/01), стр. 1.

⁵ *Ibid.*, стр. 1.

проблемима који се могу јавити када је лице осумњичено или оптужено у кривичном поступку.⁶ Другачије речено, настала је потреба за посебним мерама за јачање његових процесних права, како би се осигурала правичност кривичног поступка, али којима ће се, истовремено, повећати поверење грађана да Европска унија и њене државе чланице штите и гарантују њихова права.⁷ Значајни кораци у том правцу су учињени од стране Председништва Европског савета у Тампереу, 15. и 16. октобра 1999. године, истицањем у први план начела узајамног признавања пресуда и других одлука судских тела. Наиме, према закључцима тог председништва, начело узајамног признавања пресуда и других одлука судских тела требало би постати основно начело правосудне сарадње у грађанским и кривичним стварима у Унији, јер ће појачавање узајамног признавања и нужно усклађивање законодавстава олакшати сарадњу између надлежних тела и заштиту индивидуалних права.⁸ Савет је у складу са закључцима из Тампереа 29. новембра 2000. године усвојио програм мера за примену начела узајамног признавања одлука у кривичним стварима, а у уводу у програм наводи се како је узајамно признавање „намењено јачању сарадње између држава чланица, али и унапређењу заштите индивидуалних права.”⁹ Међутим, за разлику од значајног напретка у области правосуђа и полицијске сарадње у мерама које олакшавају кривично гоњење, напори унутар Европске уније за јачање процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку нису довели до конкретних резултата у првој деценији 21. века, упркос њиховој свестраности. Наиме, осим наведених активности, вредно је истаћи и Хашки програм 2004. године којим се додатно, у контексту имплементације начела узајамног признавања судских одлука, инсистира на јачању процесних права у кривичном поступку под једнаким стандардима, на основу студије постојећег нивоа гаранција у државама чланицама и уз поштовање њихове правне традиције, те широку подршку стручњака, Европског парламента и Европске комисије за јачање процесних права и поверења између правосудних органа у државама чланицама.¹⁰ Пошто

⁶ Ibid., тачка (4) преамбуле Резолуције (2009/С 295/01), стр. 1.

⁷ Ibid., тачка (5) преамбуле Резолуције (2009/С 295/01), стр. 1.

⁸ “Directive 2010/64/EU of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings” (1), *Official Journal of the European Union*, 26.10.2010, L 280, p. 1; “Resolution of the Council of 30 November 2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings” (6), *Official Journal of the European Union*, 04.12.2009, (2009/С 295/01), p. 1.

⁹ “Directive 2010/64/EU of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings” (2), *Official Journal of the European Union*, 26.10.2010, L 280, p. 1.

је од стране Савета Европске уније процењено да је време за акцију за побољшање баланса између мера које у области правосуђа и полицијске сарадње олакшавају кривично гоњење и заштите процесних права појединаца, при чему напори треба да буду распоређени на јачање процесних гарантија и поштовање владавине права у кривичном поступку, без обзира на то где грађани Европске уније одлуче да путују, студирају, раде или живе, тај савет је 30. новембра 2009. године донео одговарајућу резолуцију за јачање процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку.¹¹

2) МЕРЕ ЕУ

Резолуција Савета од 30. новембра 2009. године о мапи пута за јачање процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку садржи преамбулу, одредбе у пет тачака и Анекс.¹² Њеним одредбама се указује на потребу да се на нивоу Европске уније спроведе акција у циљу јачања права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку, која може садржавати законе или друге мере. Савет одобрава „Мапу пута”, истакнуту у Анексу Резолуције, као основу за будуће активности. Права обухваћена том мапом, која би могла бити употпуњена другим правима, сматрају се основним процесним правима, па се у овој фази Резолуцијом даје предност акцији у погледу њиховог јачања. У вези са тим, позвана је Комисија да поднесе предлоге по питању мера утврђених „Мапом пута” и да размотри представљање Зелене књиге која се помиње у тачки Ф. те мапе. Са друге стране, Савет се обавезао да размотри све предлоге поднете у оквиру споменуте Мапе, дајући им приоритет, као и да делује у пуној сарадњи са Европским парламентом, у складу са важећим прописима, те да сарађује са Саветом Европе. Анекс Резолуције, под насловом: „Мапа пута за јачање процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку”, садржи мере које су разврстане у шест тачака (А – Ф), са одговарајућим називима.¹³ Ти су називи, пак, опредељени према правима и јемствима које је неопходно јачати тим мерама, при чему је њихов редослед у „Мапи пута” индикативан. Наглашено је да објашњења уз мере служе само за индикацију предложених активности и да није циљ да се њима регулише прецизан обим и садржај мера о којима је реч. А реч је о следећим мерама, односно питањима у односу на која се јачају процесна права (укључујући и нека посебна јемства): А) Превођење и тумачење; В) Обавештења о правима и трошковима; С)

---

¹⁰ Тач. (7)-(10) преамбуле Резолуције (2009/С 295/01), стр. 1-2.

¹¹ Резолуција (2009/С 295/01), стр. 1-3.

¹² Ibid, стр. 1-3 (у даљем тексту овог рада: Резолуција).

¹³ Анекс Резолуције (2009/С 295/01), стр. 3.

Правни савет и правна помоћ; D) Комуникација са родбином, послодавцима и конзуларним телима; E) Посебна јемства за осумњичене или оптужене који спадају у групу рањивих лица. „Мапа пута” садржи и једну меру *sui generis*, у тачки F. Наиме, та мера, под називом: Зелена књига о притвору, последица је неколико чињеница. Наиме, време које лице може провести у притвору пре суђења и током судског поступка значајно варира између држава чланица, а претерано дуги периоди притвора штетни су за појединца, могу компромитовати правосудну сарадњу између држава чланица и нису у складу са вредностима за које се залаже Европска унија. У том контексту, у Зеленој књизи треба испитати одговарајуће мере, па се може закључити да ова мера, у ствари, подстиче Европску комисију да покрене расправу о овом важном питању на нивоу Европске уније, са циљем изналажења одговарајућих мера, те да објави Зелену књигу као посебан документ. Мере које су у „Мапи пута” означене тачкама А – Е подробно су уређене одредбама три директиве и две препоруке. Реч је о следећим актима:

1. Директива 2010/64/EУ Европског парламента и Савета од 20. октобра 2010. о праву на тумачење и превођење у кривичним поступцима,¹⁴
2. Директива 2012/13/EУ Европског парламента и Савета од 22. маја 2012. о праву на обавештење у кривичном поступку,¹⁵
3. Директива 2013/48/EУ Европског парламента и Савета од 22. октобра 2013. о праву на приступ адвокату у кривичном поступку и у поступку на основу европског налога за хапшење, те о праву на обавештавање треће стране у случају одузимања слободе и на комуникацију са трећим лицима и конзуларним телима,¹⁶
4. Препорука Комисије од 27. новембра 2013. о процесним јемствима за рањива лица осумњичена или оптужена у кривичном поступку,¹⁷

¹⁴ “Directive 2010/64/EU of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 26.10.2010, L 280, pp. 1-7.

¹⁵ “Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 01.06.2012, L 142, pp. 1-10.

¹⁶ “Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and in European arrest warrant proceedings, and on the right to have a third party informed upon deprivation of liberty and to communicate with third persons and with consular authorities while deprived of liberty”, *Official Journal of the European Union*, 06.11.2013, L 294, pp. 1-12.

¹⁷ “Commission Recommendation of 27 November 2013 on procedural safeguards for vulnerable persons suspected or accused in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 24.12.2013, (2013/C 378/02), pp. 8-10.

5. Препорука Комисије од 27. новембра 2013. о праву на правну помоћ за осумњичена или оптужена лица у кривичном поступку.¹⁸

Кривични поступак, у смислу Резолуције, обухвата фазу пре суђења и само суђење.¹⁹ С обзиром да је овакво одређење кривичног поступка уопштено и непрецизно, одредбама наведених директива њихова примена је у формалноправном смислу коректно дефинисана, на готово истовестан начин. Наиме, оне се примењују на осумњичена или оптужена лица у кривичном поступку од тренутка када су им надлежна тела државе чланице, службеним обавештењем или на други начин, указала на то да су осумњичени или оптужени за учињено кривично дело, без обзира да ли им је одузета слобода, па све до завршетка поступка, што подразумева коначно разјашњење питања да ли је осумњичено или оптужено лице учинило кривично дело, укључујући, где је то примењиво, изрицање санкције и решавање било какве жалбе.²⁰ С обзиром на овакво дефинисање подручја њихове примене, може се закључити да појмови осумњиченог и оптуженог лица из директива обухватају појмове осумњиченог, окривљеног у ужем смислу, оптуженог и осуђеног, односно шири појам окривљеног у смислу Законика о кривичном поступку, који је на снази у Републици Србији.²¹ Мада се одредбама Резолуције не спомиње Оквирна одлука Савета од 13. јуна 2002. о европском налогу за хапшење и поступцима предаје између држава чланица (2002/584/ЈНА, 2009/299/ЈНА), примена наведених директива и препорука је њиховим одредбама *explicite* проширена и на поступак који је утврђен том оквирном одлуком.²² С обзиром на споменути напредак унутар Европске уније по питању мера које у области правосуђа и полицијске сарадње олакшавају кривично гоњење и потребу баланса између тих мера и заштите процесних права појединаца, проширење примене тих аката и на поступак који се води на основу Европског налога за хапшење је логично и оправдано – *prima facie* – те не захтева посебно објашњење. При томе, треба имати у виду значај наведене Оквирне одлуке Савета од 13. јуна 2002. године, јер је њом укинута екстрадиција између држава чланица и уведен систем предаје лица између правосудних тела, при

---

¹⁸ "Commission Recommendation of 27 November 2013 on the right to legal aid for suspected or accused persons in criminal proceedings", *Official Journal of the European Union*, 24.12.2013, (2013/C 378/03), pp. 11-14.

¹⁹ Види тачку (1) преамбуле Резолуције (2009/С 295/01), стр. 1.

²⁰ Члан 2. ст. 1. Директиве 2013/48/ЕУ; чл. 2. ст. 1. Директиве 2012/13/ЕУ; чл. 1. ст. 2. Директиве 2010/64/ЕУ.

²¹ „Законик о кривичном поступку”, чл. 2. ст. 1. тач. 1)-4), *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

²² Члан 1. Директиве 2013/48/ЕУ; чл. 1. и 5. Директиве 2012/13/ЕУ; чл. 1. Директиве 2010/64/ЕУ.

чему је Европски налог за хапшење, предвиђен том одлуком, прва конкретна мера у подручју кривичног права којом се примењује начело узајамног признавања, а које Европски савет сматра „каменом темељцем” правосудне сарадње.²³ Што се тиче тренутка од ког се одредбе директиве примењују на лица која подлежу поступку на основу Европског налога за хапшење, логично је решење да је то тренутак њиховог хапшења у држави чланици извршења.²⁴ Осим на два споменута поступка, подручје примене наведених директива је проширено на још један поступак, у случају прекршаја, односно лакших кажњивих дела. Наиме, када је правом државе чланице предвиђено изрицање санкција за прекршаје, односно лакша кажњива дела од стране тела која нису судови надлежни у кривичним стварима, а на изречену санкцију могуће уложити жалбу таквом суду, директиве се примењују само на поступке пред таквим судом након подношења жалбе.²⁵ Овакво решење је последица чињенице да у појединим државама чланицама неко друго тело, осим суда надлежног у кривичним стварима, може бити надлежно да изриче друге санкције, осим одузимања слободе, за релативно лакша кажњива дела. То би могао бити случај, на пример, у погледу прекршаја у саобраћају који су учестали и могу се утврдити саобраћајном контролом. У таквим би случајевима било неразумно захтевати да надлежна тела осигурају сва права из Директиве.²⁶ При тумачењу појма „суд надлежан у кривичним стварима”

²³ “Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States” (2002/584/JHA, 2009/299/JHA), *Official Journal of the European Communities*, vol. 45, L 190, 18.07.2002, (5), (6), p. 1.; vol. 52, L 81, 27.03.2009.

²⁴ Члан 2. ст. 2. Директиве 2013/48/ЕУ, стр. 8.

²⁵ Члан 2. ст. 4. тач. (а). Директиве 2013/48/ЕУ; чл. 2. ст. 2. Директиве 2012/13/ЕУ; чл. 1. ст. 3. Директиве 2010/64/ЕУ. Директивом 2013/48/ЕУ је у чл. 2. ст. 4. тач. (б) додатно одређено, у погледу лакших кажњивих дела, да се она примењује само на поступке пред судовима надлежним у кривичним стварима, ако се одузимање слободе не може изрећи као санкција. Објашњење овог правила је садржано у тач. (17) преамбуле те директиве: „У појединим државама одређена лакша кажњива дела, нарочито мањи саобраћајни прекршаји, лакша кажњива дела прописана локалним прописима и мањи прекршаји против јавног реда, сматрају се кривичним делима. У таквим би ситуацијама било неразумно захтевати да надлежна тела обезбеде сва права из ове директиве. Ако право државе чланице предвиђа да се у погледу лакших кажњивих дела одузимање слободе не може изрећи као санкција, ова би се директива стога требало да примењује само на поступке пред судом који је надлежан за кривичне ствари.” У сваком случају, ова се Директива примењује у потпуности када је осумњиченом или оптуженом лицу одузета слобода, неовисно у којој фази кривичног поступка.

²⁶ Тач. (16) и (17) преамбуле Директиве 2013/48/ЕУ; тач. (17) преамбуле Директиве 2012/13/ЕУ; тач. (16) Директиве 2010/64/ЕУ.

треба имати у виду да је Суд Европске уније, у случају C-60/12, одлучио да сличан појам из Оквирне одлуке Савета 2005/214/JHA од 24. фебруара 2005. о примени начела узајамног признавања на новчане казне: „суд који има надлежност посебно у кривичним стварима” треба тумачити на начин да се тај појам односи на сваки суд који примењује поступак који у битноме има карактеристике кривичног поступка.²⁷ У Штокхолмском програму од 10.12.2009. године Европски савет је поздравио „Мапу пута” из Анекса Резолуције, те је њу као саставни део укључио у тај програм. Европски савет је истакао да „Мапа пута” није коначна, те је позвао Комисију да испита додатне елементе минималних процесних права осумњичених и оптужених, те процени да ли треба ради боље сарадње у том подручју размотрити и друга питања, на пример претпоставку невиности.²⁸ Директивама се прописују минимална правила, а државе чланице би требало да имају могућност да прошире права утврђена тим актима, како би обезбедиле виши ниво заштите и у ситуацијама које оне изричито не регулишу, при чему тај ниво никада не би требало да је нижи од стандарда предвиђених у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и Повељи Европске уније о основним правима, онако како их у својој пракси тумачи Европски суд за људска права или Суд Европске уније.²⁹ Не доводећи у питање независност судства и разлике у организацији правосуђа унутар Уније, директивама и препорукама се одређује, односно препоручује да државе чланице захтевају од надлежних за оспособљавање судија, тужилаца, полиције и запослених у правосуђу који су укључени у кривичне поступке да обезбеде одговарајуће оспособљавање поштујући циљеве директива, односно препорука.³⁰ У складу са чл. 1. и 2. Протокола бр. 21, те чл. 1. и 2. Протокола бр. 22, који су приложени уз Уговор о Европској унији и Уговор о функционисању Европске уније, Уједињена Краљевина и Ирска, као и Данска, нису суделовале у доношењу Директиве 2013/48/EУ, нити су њоме обавезане нити подлежу њеној примени. Што се тиче преостале две директиве, Данска није учествовала ни у њиховом доношењу, те није њима обавезана и не подлеже њиховој примени, док су Уједињена Краљевина и Ирска, у складу са чл. 3. Протокола бр. 21,

²⁷ JUDGMENT OF THE COURT (Grand Chamber), 14 November 2013, In Case C-60/12, Интернет, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=144486&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=454704>, 15/02/2016.

²⁸ Видети тач. (11) преамбуле Директиве 2010/64/EУ, стр. 2.

²⁹ Видети ор.: тач. (54) преамбуле и чл. 14. Директиве 2013/48/EУ; тач. (40) преамбуле и чл. 10. Директиве 2012/13/EУ; тач. (32) преамбуле и чл. 8. Директиве 2010/64/EУ.

³⁰ Видети чл. 9. Директиве 2012/13/EУ; чл. 6. Директиве 2010/64/EУ; тач. 17. Препоруке (2013/С 378/02); тач. 21. Препоруке (2013/С 378/03).

доставиле службено обавештење да желе учествовати у доношењу и примени тих директива.³¹

3) САДРЖАЈ

Право на тумачење и превођење

Правила којима се доприноси јачању права на тумачење и превођење у кривичном поступку и поступку извршења на основу Европског налога за хапшење чине садржину Директиве 2010/64/ЕУ Европског парламента и Савета од 20. октобра 2010. о праву на тумачење и превођење у кривичним поступцима.³² Она се односи на меру А из Анекса Резолуције. Њене одредбе немају утицаја на национално право у делу који се односи на присуство правног заступника током било које фазе кривичног поступка, нити утичу на национално право које уређује право приступа осумњиченог или оптуженог документима у кривичном поступку. Када је реч о праву на тумачење, овом директивом је утврђено да државе чланице треба да обезбеђују:

- а) да се осумњиченима или оптуженима који не говоре или не разумеју језик предметног кривичног поступка без одлагања омогући тумачење (укључујући одговарајућу помоћ лицима са слушним или говорним сметњама) током кривичног поступка пред истражним и правосудним телима, укључујући током полицијских испитивања, свих судских расправа и свих других потребних саслушања;
- б) ако је то потребно ради заштите правичности поступка, могућност тумачења (укључујући одговарајућу помоћ лицима са слушним или говорним сметњама) комуникације између осумњичених или оптужених и њихових правних заступника која се директно тиче свих испитивања или расправа у поступку, подношења жалбе или других захтева у поступку;
- в) увођење поступка или механизма којим се утврђује да ли осумњичени или оптужени говоре или разумеју језик кривичног поступка и треба ли им помоћ тумача;
- г) да осумњичени или оптужени, у складу са поступцима који су предвиђени националним правом, имају право да оспоре одлуку да тумачење није потребно, а ако је тумачење омогућено, да имају могућност уложити

³¹ Видети тач. (58) и (59) преамбуле Директиве 2013/48/ЕУ; тач. (44) и (45) преамбуле Директиве 2012/13/ЕУ; тач. (35) и (36) преамбуле Директиве 2010/64/ЕУ.

³² "Directive 2010/64/EU of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings", *Official Journal of the European Union*, 26.10.2010, L 280, pp. 1-7.

жалбу због тога што његов квалитет није довољан да јемчи правичност поступка, при чему је квалитет тумачења довољан да јемчи правичност поступка посебно онда када обезбеђује да осумњичени или оптужени знају која им се дела стављају на терет и да имају могућност да остваре своје право на одбрану.³³

Што се тиче присуства тумача, одредбама ове директиве је предвиђено да се могу користити комуникацијска технолошка средства као што су видеоконференцијска веза, телефон или интернет, осим ако је лично присуство тумача нужно ради заштите правичности поступка.³⁴ У поступку извршења Европског налога за хапшење држава чланица извршитељица обезбеђује да надлежна тела лицима која му подлежу, а не говоре или не разумеју језик поступка, омогући тумачење у складу са наведеним правилима за јачање права на тумачење.³⁵ У погледу права на превођење, Директивом 2010/64/ЕУ је уређено право на превод битних докумената, тако што државе чланице треба да обезбеђују:

- а) да се осумњиченима или оптуженима који не разумеју језик предметног кривичног поступка у разумном року обезбеди писани превод свих докумената битних за обезбеђење остваривања њиховог права на одбрану и јемства правичности поступка, а у битне документе убрајају се све одлуке о лишавању слободе, сваки оптужни предлог или оптужница, те све пресуде, при чему надлежна тела у сваком појединачном предмету одлучују да ли је битан још неки документ, а осумњичени или оптужени или њихови правни заступници могу у ту сврху подносити образложене захтеве (не морају се преводити делови битних докумената који осумњиченима или оптуженима нису значајни за разумевање дела која им се стављају на терет);
- б) да осумњичени или оптужени, у складу са поступцима који су предвиђени националним правом, имају право оспорити одлуку којом се утврђује да није потребно превести неке документе или њихове делове, а ако је превођење омогућено, да имају могућност уложити жалбу због тога што његов квалитет није довољан да јемчи правичност поступка, при чему је квалитет превода довољан да јемчи правичност поступка посебно ако обезбеђује да осумњичени или оптужени знају која им се дела стављају на терет и да имају могућност остваривања свог права на одбрану.³⁶

У поступку извршења Европског налога за хапшење, држава чланица извршитељица обезбеђује да њена надлежна тела сваком лицу које подлеже

---

³³ Члан 2. ст. 1-5. и 8. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 5.

³⁴ Члан 2. ст. 6. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 5.

³⁵ Члан 2. ст. 7. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 5.

таквом поступку, а не разуме језик на ком је Европски налог за хапшење састављен или на који је преведен у држави чланици издавања, понуди писани превод тог документа.³⁷ Изузетно од наведених општих правила о обавези обезбеђења писаног превода, може се уместо писаног превода понудити усмени превод или усмени сажетак битних докумената под условом да се таквим усменим преводом или усменим сажетком не доводи у питање правичност поступка.³⁸ Свако одрицање од споменутих права на превод докумената подлеже захтевима да су осумњичени или оптужени пре тога добили правни савет или су на други начин у целости упознати са последицама таквог одрицања, те да је одрицање недвосмислено и добровољно.³⁹ Одредбама Директиве 2010/64/ЕУ предвиђено је да трошкове тумачења и превођења настале њеном применом, без обзира на исход поступка, снесе државе чланице. Осим тога, оне треба да предузимају конкретне мере како би обезбедиле да пружено тумачење и превођење удовољава критеријумима квалитета предвиђеним њеним одредбама. Истом директивом се утврђује да ће државе чланице, ради унапређења нивоа квалитета тумачења и превођења и њихове лакше доступности, настојати да успоставе регистар или регистре одговарајуће оспособљених независних преводилаца и тумача, те да ће такав регистар (или регистре), према потреби, ставити на располагање правним заступницима и надлежним телима. Државе чланице треба и да обезбеђују да су тумачи и преводиоци дужни поштовати тајност везану за тумачење и превођење предвиђено овом директивом. Коначно, њихова је дужност да предузму све што је потребно како би у складу са правом дотичне државе чланице биле забележене чињенице које настану у складу с одредбама Директиве 2010/64/ЕУ, и то: испитивање или саслушавање осумњиченог или оптуженог од стране истражног или судског тела, уз помоћ тумача; обезбеђење усменог превода или усменог сажетка битних докумената у присуству тих тела; одрицање од права на превод.⁴⁰

Право на обавештење

Правила о праву осумњичених или оптужених лица да буду обавештена о њиховим правима у кривичном поступку и оптужбама против њих, као и правила о праву тражених лица у поступку на основу Европског налога за

³⁶ Члан 3. ст. 1-5. и 9. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 5-6.

³⁷ Члан 3. ст. 6. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 5.

³⁸ Члан 3. ст. 7. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 6.

³⁹ Члан 3. ст. 8. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 6.

⁴⁰ Члан 4, 5. и 7. Директиве 2010/64/ЕУ, стр. 6.

хапшење да буду обавештена о њиховим правима, садржана су у Директиви 2012/13/ЕУ Европског парламента и Савета од 22. маја 2012. о праву на обавештење у кривичном поступку.⁴¹ Она се односи на меру Б из Анекса Резолуције. У складу са њеним одредбама државе чланице треба да обезбеђују:

- а) да се осумњиченима или оптуженима брзо пруже обавештења, усмено или у писаном облику, на једноставном и разумљивом језику (узимајући у обзир посебне потребе рањивих осумњичених или рањивих оптужених), барем о следећим процесним правима (тако како се примењују према националном праву, а да би им се омогућило делотворно остваривање тих права): праву приступа адвокату, праву на бесплатан правни савет и условима за добијање таквог савета, праву на обавештеност о оптужбама, праву на тумачење и превођење и праву на ускраћивање исказа, при чему право на обавештеност о оптужбама подразумева да државе чланице обезбеђују:
- да осумњичени или оптужени добију брзо, и уз толико детаља колико је потребно како би се осигурала правичност поступка и делотворно остваривање права на одбрану, обавештења о кривичном делу за које су осумњичени или оптужени да су га учинили,
  - да осумњичени или оптужени који су ухапшени или притворени буду обавештени о разлозима њиховог хапшења или задржавања у притвору, укључујући о кривичном делу за које се сумњиче или за које су оптужени да су га учинили,
  - да се најкасније по достављању оптужнице суду, пруже подробна обавештења о оптужбама, укључујући врсту и правну квалификацију кривичног дела, као и природу учествовања од стране окривљеног лица,
  - да осумњичени или оптужени буду брзо обавештени о свим променама обавештења која су пружена у складу с одредбама ове директиве, када је то потребно ради обезбеђивања правичности поступка;
- б) да осумњичени или оптужени који су ухапшени или притворени брзо, без непотребног одгађања, добију писано обавештење на једноставном и разумљивом језику који разумеју о правима (ако обавештење о правима није доступно на одговарајућем језику, осумњичени или оптужени се о њиховим правима обавештавају усмено на језику који разумеју), као и да им се омогући да га прочитају и задрже у свом поседу док год им је слобода одузета, при чему је реч о следећим правима (тако како се примењују према националном праву): праву приступа адвокату, праву на бесплатан правни савет и условима за добијање таквог савета, праву

⁴¹ "Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings", *Official Journal of the European Union*, 01.06.2012, L 142, pp. 1-10.

- на обавештеност о оптужбама, праву на тумачење и превођење, праву на ускраћивање исказа, праву приступа спису предмета, праву обавештавања конзуларних тела и једног лица, праву приступа хитној лекарској помоћи, праву на обавештење о највећем могућем броју сати или дана за време којих осумњичени или окривљени могу бити лишени слободе пре њиховог извођења пред правосудно тело и праву на обавештење о свакој могућности побијања законитости хапшења према националном праву и остваривања преиспитивања притварања или подношења захтева за привремено пуштање на слободу (пример обрасца обавештења о правима наведен је у Прилогу I ове директиве);
- в) да лица која су ухапшена због извршења Европског налога за хапшење брзо добију одговарајуће писано обавештење о њиховим правима у складу са правом којим се у држави чланици извршитељице примењује Оквирна одлука 2002/584/ПУП (пример обрасца обавештења о правима наведен је у Прилогу II ове директиве);
- г) да када се обавештења пружају осумњиченима или окривљенима у складу са претходним правилима о томе води евиденција у складу са поступком евидентирања, који је утврђен у праву дотичне државе чланице;
- д) да осумњичени или оптужени или њихови адвокати имају право побијати, у складу са поступцима националног права, могуће пропуштање или одбијање надлежних тела да пруже обавештења у складу с овом директивом;
- ђ) када је лице ухапшено или притворено у било којој фази кривичног поступка, да документи у вези са предметним случајем који се налазе у поседу надлежних тела, а који су у складу са националним правом кључни за делотворно побијање законитости хапшења или притварања, буду бесплатно доступни том лицу или његовом адвокату;
- е) да осумњиченим или оптуженим лицима или њиховим адвокатима буде зајемчен бесплатан приступ барем свим оним материјалним доказима који се налазе у поседу надлежних тела, без обзира на то јесу ли ти докази у корист или на штету осумњиченог или оптуженог, како би се осигурала правичност поступка и како би они припремили одбрану, при чему се, не доводећи у питање претходно правило (под ђ)), приступ материјалима обезбеђује правовремено да би се омогућило делотворно остваривање права на одбрану, а најкасније приликом подношења оптужнице суду на разматрање, а ако у посед надлежних тела дођу додатни материјални докази, приступ тим доказима се обезбеђује правовремено како би се омогућило њихово разматрање (под условом да се тиме не доводи у питање право на правично суђење, приступ одређеним материјалима може се ускратити, када би такав приступ могао довести до озбиљног

угрожавања живота или основних права другог лица, или ако би такво ускраћивање било преко потребно ради заштите важног јавног интереса, као што је то у случајевима када би приступ могао угрозити истрагу која је у току или озбиљно наштетити националној безбедности државе чланице у којој се води кривични поступак, при чему одлука о ускраћивању приступа одређеним материјалима треба да буде донесена од стране правосудног тела или да барем подлеже преиспитивању од стране суда).⁴²

Право на приступ адвокату и право на обавештавање треће стране у случају одузимања слободе и на комуникацију са трећим лицима и конзуларним телима

Минимална правила у вези са правима осумњичених и оптужених лица у кривичном поступку, те лица која подлежу поступцима на основу Европског налога за хапшење, како би имала право на приступ адвокату, на обавештавање треће стране о одузимању слободе и о праву на комуникацију са трећим лицима и конзуларним телима током трајања одузимања слободе, утврђена су Директивом 2013/48/EУ Европског парламента и Савета од 22. октобра 2013. о праву на приступ адвокату у кривичном поступку и у поступку на основу европског налога за хапшење, те о праву на обавештавање треће стране у случају одузимања слободе и на комуникацију са трећим лицима и конзуларним телима.⁴³ Она се односи на мере Ц и Д из Анекса Резолуције, а њене одредбе не доводе у питање национално право у погледу правне помоћи која се примењује у складу са Повељом о основним правима Европске уније и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. У складу с овом директивом, државе чланице треба да обезбеђују да лица на чија се права она односи имају ефикасан правни лек у оквиру националног права у случају кршења њихових права из ове директиве, као и да се нарочите потребе угрожених осумњичених или угрожених оптужених лица узимају у обзир приликом њене примене. Такође, не доводећи у питање национална правила и системе о прихватљивости доказа, државе чланице обезбеђују, током кривичног поступка, приликом процене изјава које су дала осумњичена или оптужена лица или доказа

⁴² Члан 3-8. Директиве 2012/13/EУ, стр. 5-6.

⁴³ "Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and in European arrest warrant proceedings, and on the right to have a third party informed upon deprivation of liberty and to communicate with third persons and with consular authorities while deprived of liberty", Art. 1-13, *Official Journal of the European Union*, 06.11.2013, L 294, pp. 8-11.

прикупљених услед кршења њиховог права на адвоката или у случајевима кад је одступање од тог права било одобрено у складу с одредбама ове директиве, поштовање права одбране и правичности поступка.

1. Када је реч о праву на приступ адвокату у кривичном поступку, ова директива садржи, пре свега, опште правило према ком државе чланице обезбеђују да осумњичена или оптужена лица имају право на приступ адвокату у таквом тренутку и на такав начин да дотичном лицу омогућавају практично и ефикасно остваривање својих права одбране. Одмах затим, прецизирано је да осумњичена или оптужена лица имају приступ адвокату без непотребног одлагања, а у сваком случају од било ког од следећих тренутака, овисно о томе који је од њих најранији: (а) пре него што су испитани од стране полиције или другог тела задуженог за примену закона или правосудног тела; (б) при извршењу истражне радње или радње прикупљања доказа, у складу са чланом 3. став 3. тачка ц. ове директиве,⁴⁴ од стране истражних или других надлежних тела; (ц) без непотребног одлагања након одузимања слободе (у изузетним околностима и само током фазе која претходи судском поступку, државе чланице могу привремено одступити од примене овог правила ако географска удаљеност онемогућује право на приступ адвокату без непотребног одлагања након одузимања слободе, при чему су услови за спровођење овог привременог одступања: да је оно сразмерно и да не прелази оквир оног што је потребно, да је строго временски ограничено, да се не заснива искључиво на врсти или тежини наводног кривичног дела и да не доводи у питање целокупну правичност поступка, а ово привремено одступање може се одобрити искључиво прописно образложеном одлуком која се доноси у зависности од случаја од стране правосудног тела или другог надлежног тела, под условом да се може предати на судско преиспитивање /прописно образложена одлука бележи се користећи поступак бележења у складу са правом дотичне државе чланице/); (д) ако су позвани на суд надлежан за кривичне ствари, правовремено пре него што се појаве пред тим судом. Право на приступ адвокату подразумева да државе чланице треба да обезбеђују:

- а) да осумњичена или оптужена лица имају право на приватни састанак и комуникацију с адвокатом који их заступа, укључујући пре испитивања од стране полиције или од стране другог тела одговорног за примену закона или правосудног тела;

⁴⁴ Одредбама члана 3. став 3. тачка ц. ове директиве је утврђено: „државе чланице обезбеђују да осумњичена или оптужена лица имају, као минимум, право да њихов адвокат присуствује следећим истражним радњама или радњама прикупљања доказа, ако су те радње предвиђене националним правом и ако се од осумњиченог или оптуженог лица захтева или му је допуштено да им присуствује: и. доказне радње препознавања; ii. суочавање; iii. реконструкција злочина.”

- б) да осумњичена или оптужена лица имају право на присуство свога адвоката те право да он ефикасно суделује у испитивању, а такво је суделовање у складу с поступцима утврђеним националним правом, под условом да такви поступци не доводе у питање ефикасно остварење и суштину дотичног права (ако адвокат суделује у испитивању, чињеница да се такво суделовање догодило бележи се користећи поступак бележења у складу са правом дотичне државе чланице);
- ц) да осумњичена или оптужена лица имају, као минимум, право да њихов адвокат присуствује следећим истражним радњама или радњама прикупљања доказа, ако су те радње предвиђене националним правом и ако се од осумњиченог или оптуженог лица захтева или му је допуштено да им присуствује: и. доказне радње препознавања; ии. суочавање; иии. реконструкција злочина.

У изузетним околностима и само током фазе која претходи судском поступку, државе чланице могу привремено одступити од примене права на приступ адвокату у мери у којој је то оправдано, с обзиром на посебне околности случаја, на основу једног од следећих уверљивих разлога: (а) ако постоји хитна потреба за спречавањем озбиљних штетних последица по живот, слободу или физички интегритет лица; (б) ако је предузимање тренутног деловања истражних тела нужно за спречавање озбиљног угрожавања кривичног поступка. Услови за спровођење овог привременог одступања јесу: да је оно сразмерно и да не прелази оквир оног што је потребно, да је строго временски ограничено, да се не заснива искључиво на врсти или тежини наводног кривичног дела и да не доводи у питање целокупну правичност поступка, а ово привремено одступање може се одобрити искључиво прописно образложеном одлуком која се доноси у зависности од случаја од стране правосудног тела или другог надлежног тела, под условом да се може предати на судско преиспитивање /прописно образложена одлука бележи се користећи поступак бележења у складу са правом дотичне државе чланице. За остварење права на приступ адвокату у кривичном поступку, овом директивом су предвиђене и три додатне обавезе за државе чланице. Наиме, оне: (а) настоје опште информације учинити доступнима како би осумњиченим или оптуженим лицима олакшале проналажење адвоката; (б) неовисно о одредбама националног права у погледу обавезног присуства адвоката, проналазе потребне начине обезбеђивања да осумњичена или оптужена лица којима је одузета слобода буду у положају да ефикасно остваре своје право на приступ адвокату, осим ако су се одрекла тог права у складу с одредбама ове директиве; (ц) поштују поверљивост комуникације између осумњичених или оптужених лица и њиховог адвоката у остваривању права на приступ адвокату предвиђеног овом директивом (та комуникација укључује састанке, кореспонденцију, телефонске разговоре и друге облике комуникације допуштене националним правом).

2. Право на обавештавање трећег лица у случају одузимања слободе подразумева да државе чланице обезбеђују:

- а) да осумњичена или оптужена лица којима је одузета слобода имају право да барем једно лице, као што су сродник или послодавац, које сами именују, буде обавештено о одузимању слободе, без непотребног одлагања ако тако желе;
- б) ако је осумњичено или оптужено лице дете, да носилац родитељске одговорности за дете што је пре могуће буде обавештен о одузимању слободе и о припадајућим разлозима, осим ако би то било противно најбољим интересима детета, у којем се случају обавештава друго одговарајуће одрасло лице (за потребе овог правила, лице млађе од 18 година сматра се дететом).

Државе чланице могу привремено одступити од примене права на обавештавање трећег лица у случају одузимања слободе, ако је то оправдано с обзиром на посебне околности случаја на основу једног или више следећих уверљивих разлога: (а) ако постоји хитна потреба за спречавањем озбиљних штетних последица по живот, слободу или физички интегритет лица; (б) ако постоји хитна потреба за спречавањем ситуације у којој би кривични поступак могао бити озбиљно угрожен. Услови за спровођење овог привременог одступања јесу: да је оно сразмерно и да не прелази оквир оног што је потребно, да је строго временски ограничено, да се не заснива искључиво на врсти или тежини наводног кривичног дела и да не доводи у питање целокупну правичност поступка, а ово привремено одступање може се одобрити искључиво у зависности од случаја, и то од стране правосудног тела или другог надлежног тела, под условом да се одлука може предати на судско преиспитивање. Уколико дође до тог привременог одступања у односу на право на обавештавање трећег лица у случају одузимања слободе детету, државе чланице обезбеђују да надлежно тело одговорно за заштиту добробити детета буде обавештено без непотребног одлагања о одузимању слободе детету.

3. Право на комуникацију, током трајања одузимања слободе, са трећим лицима подразумева, у смислу одредаба ове директиве, да државе чланице обезбеђују да осумњичена или оптужена лица којима је одузета слобода имају право на комуникацију без непотребног одлагања са барем једним трећим лицем, на пример са чланом породице ког сами именују. Остварење овог права државе чланице могу ограничити или одложити у погледу нужних захтева или сразмерних оперативних захтева.

4. У погледу права на комуникацију са конзуларним телима, одредбама ове директиве је утврђено да државе чланице обезбеђују да осумњичена или оптужена лица која су страни држављани, а којима је одузета слобода, имају право да обавесте конзуларна тела државе чији су држављани о одузимању

слободе без непотребног одлагања и да комуницирају са тим телима ако тако желе. Међутим, ако осумњичена или оптужена лица имају два или више држављанстава, могу одабрати која ће конзуларна тела бити обавештена о одузимању слободе и са ким желе комуницирати. Осумњичена или оптужена лица имају право на посету од стране конзуларних тела, право на разговор и кореспонденцију са њима, те право да њихово конзуларно тело организује правно заступање, у складу са договором са тим телима и жељама дотичних осумњичених или оптужених лица. Остваривање права утврђених овом директивом може се уредити националним правом или поступцима, под условом да такво право или поступци омогућују да се у целости постигне сврха тих права.

5. Овом директивом је посебна пажња посвећена праву на приступ адвокату у поступку на основу Европског налога за хапшење. Наиме, утврђено је да државе чланице обезбеђују да тражено лице има право на приступ адвокату у држави чланици извршења по хапшењу на основу Европског налога за хапшење. Узимајући у обзир садржај права на приступ адвокату у држави чланици извршења, тражена лица имају следећа права у тој држави: (а) право на приступ адвокату на такав начин и у таквом тренутку који омогућује траженим лицима да остваре своја права ефикасно и у сваком случају, без непотребног одлагања од тренутка одузимања слободе; (б) право на састанак и комуникацију са адвокатом који их заступа; (ц) право на присуство њиховог адвоката и, у складу са поступцима утврђеним националним правом, на његово суделовање у саслушању траженог лица од стране извршног правосудног тела. Ако адвокат суделује током саслушања, то се бележи користећи поступак бележења у складу са правом дотичне државе чланице. Осим тога, на поступак по Европском налогу за хапшење у држави извршења права примењују се, *mutatis mutandis*, правила ове директиве: (а) о поверљивости комуникације између осумњичених или оптужених лица и њиховог адвоката; (б) о праву на обавештавање трећег лица у случају одузимања слободе; (ц) о праву на комуникацију, током трајања одузимања слободе, са трећим лицима; (д) о праву на комуникацију са конзуларним телима; (е) о одрицању од права на приступ адвокату; (ф) о привременом одступању од права на обавештавање трећег лица у случају одузимања слободе под условима утврђеним овом директивом. Осим тога, она садржи и правила која се тичу права траженог лица да именује свог адвоката у држави чланици која је издала налог за хапшење. Наиме, надлежно тело у држави извршења, без непотребног одлагања након одузимања слободе, обавештава тражена лица да имају право именовати адвоката у држави чланици која је издала налог. Улога тог адвоката у држави чланици која је издала налог јесте да помогне адвокату у држави чланици извршења на начин да пружи том адвокату обавештења и савет са циљем ефикасног остваривања права тражених лица на основу

Оквирне одлуке Савета 2002/584/ЈНА. Ако тражена лица желе остварити право на именовање адвоката у држави чланици која је издала налог и немају већ таквог адвоката, надлежно тело у држави чланици извршења одмах обавештава надлежно тело у држави чланици која је издала налог. Надлежно тело те државе чланице, без непотребног одлагања, пружа обавештења траженом лицу како би му олакшала да именује адвоката у тој држави. Право траженог лица да именује адвоката у држави чланици која је издала налог не доводи у питање временске рокове одређене у Оквирној одлуци Савета 2002/584/ЈНА, нити обавезу извршног правосудног тела да одлучи, у оквиру тих временских рокова и услова одређених на основу Оквирне одлуке Савета, хоће ли бити извршена предаја тог лица.

6. Коначно, ова директива садржи и одредбе о одрицању од права на приступ адвокату у кривичном поступку, које се *mutatis mutandis* примењују и у поступку на основу Европског налога за хапшење. Не доводећи у питање национално право које захтева обавезно присуство или помоћ адвоката, државе чланице обезбеђују, у погледу сваког одрицања од тог права: (а) да осумњичено или оптужено лице прими, у усменом или писаном облику, јасна и задовољавајућа обавештења на једноставном и разумљивом језику о садржају дотичног права и могућим последицама одрицања од њега; и (б) да се одрицање од права даје добровољно и недвосмислено. Одрицање од права које се може дати у усменом или писаном облику, бележи се, као и околности у којима је оно изјављено, користећи поступак бележења у складу са правом дотичне државе чланице. Државе чланице обезбеђују да осумњичена или оптужена лица могу накнадно опозвати одрицање од права, у било ком тренутку током кривичног поступка и да буду обавештени о тој могућности. Такав опозив ступа на снагу од тренутка кад је учињен.

Процесна јемства за рањива лица

Мера Е из Анекса Резолуције је разрађена од стране Европске комисије одговарајућом Препоруком. Реч је о Препоруци Комисије од 27. новембра 2013. о процесним јемствима за рањива лица осумњичена или оптужена у кривичном поступку.⁴⁵ Циљ је ове препоруке да се подстакну државе чланице да ојачају процесна права свих осумњичених или оптужених лица која нису у могућности да разумеју и ефикасно суделују у кривичном поступку због своје доби, психичког или физичког стања или инвалидитета („рањива лица”).⁴⁶ У смислу ове препоруке, „правни заступник” је лице које представља

⁴⁵ “Commission Recommendation of 27 November 2013 on procedural safeguards for vulnerable persons suspected or accused in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 24.12.2013, (2013/C 378/02), pp. 8-10.

⁴⁶ Тачка (1) преамбуле Препоруке (2013/C 378/02), стр. 8.

интересе и надзире правна питања рањивог лица (пример је старатељ рањивог лица ког именује суд), а „одговарајуће одрасло лице” је сродник или лице у друштвеном односу са рањивим лицем које може контактирати са надлежним телима и омогућити рањивом лицу да оствари своја процесна права.⁴⁷ Овом препоруком позивају се државе чланице да ојачају одређена процесна права рањивих осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку и рањивих лица која подлежу поступку на основу Европског налога за хапшење. Према њеним одредбама, посебна процесна права рањивих лица требало би да се примењују од тренутка када су та лица осумњичена да су учинила кривично дело, па све до окончања поступка, односно након хапшења на основу Европског налога за хапшење. Рањивим се лицима треба омогућити да у складу са својим најбољим интересима остварују процесна права узимајући у обзир њихову способност разумевања и ефикасно суделовања у поступку. Препоруком се истиче да је рањива лица потребно брзо идентификовати и препознати као таква, те да би државе чланице требало да обезбеде да сва надлежна тела могу употребити лекарски преглед независног стручњака у сврху идентификовања рањивих лица и утврђивања степена њихове рањивости и њихових посебних потреба (стручњак може дати образложено мишљење о прикладности предузетих мера које су предвиђене или предузете против рањивог лица). Одељак ове препоруке о правима рањивих лица садржи, пре свега, одредбе о недискриминацији и претпоставци рањивости. Рањива лица не смеју бити изложена никаквом облику дискриминације у складу с националним правом приликом остваривања процесних права наведених у овој препоруци, а та права треба поштовати током кривичног поступка узимајући у обзир природу и степен њихове рањивости. Државе чланице би требало да предвиде претпоставку рањивости посебно за лица са тешким психолошким, интелектуалним, физичким или чулним оштећењима или психичким болестима или когнитивним поремећајима, који им отежавају разумевање и ефикасно суделовање у поступку. Предмет препоруке су нарочито: право на обавештења, право на приступ адвокату, право на лекарску помоћ, право у вези са притвором пре осуде и право на приватност. Тако, лица с инвалидитетом требало би да на захтев добију обавештења о својим процесним правима у њима приступачном формату. Рањива лица и, ако је потребно, њихов правни заступник или одговарајућа одрасла особа, треба да буду обавештени о посебним процесним правима наведеним у Препоруци, посебно онима у вези са правом на обавештавање, правом на лекарску помоћ, правом на адвоката, поштовање приватности и, ако је прикладно, правима у вези са притвором пре осуде. Правни заступник или одговарајуће одрасло лице које су рањиво лице или надлежно тело одредили да помаже том лицу

---

⁴⁷ Тачка (8) и (9) преамбуле Препоруке (2013/С 378/02), стр. 8.

морају бити присутни у полицијској станици или за време судске расправе. Право на приступ адвокату је уређено само у односу на питање одрицања од тог права. Наиме, ако рањиво лице не може разумети и пратити поступак, не би се смело одрећи права на приступ адвокату у складу са Директивом 2013/48/ЕУ. Што се тиче права на лекарску помоћ, ако су лишена слободе, рањива лица морају имати приступ систематској и редовној лекарској помоћи за време трајања кривичног поступка. Препоруком се позивају државе чланице да предузимају све кораке да обезбеде да лишавање слободе рањивих лица пре осуде буде крајња мера, сразмерна и да се одвија под условима који одговарају потребама рањивих лица. Надаље, истиче се да је потребно предузети одговарајуће мере како би се обезбедило да рањива лица имају приступ разумном смештају узимајући у обзир њихове посебне потребе када су лишена слободе. Коначно, њеним одредбама се утврђује да надлежна тела морају предузети одговарајуће мере за заштиту приватности, личног интегритета и личних података рањивих лица, укључујући медицинске податке, за време трајања кривичног поступка. Уважавајући чињеницу да рањива лица нису увек способна разумети садржај полицијских разговора којима су изложена, а како би се избегло било какво оспоравање садржаја разговора, те тиме и непотребног понављања испитивања, у Препоруци се истиче да је испитивање рањивог лица у фази истраге подложно аудиовизуелном снимању.

Право на правну помоћ

У вези са мером Ц из Анекса Резолуције треба имати у виду и Препоруку Комисије од 27. новембра 2013. о праву на правну помоћ за осумњичена или оптужена лица у кривичном поступку.⁴⁸ Циљ је ове препоруке да се јачају права на правну помоћ за осумњичена или оптужена лица у кривичном поступку и за тражена лица у поступцима на основу Европског налога за хапшење у складу с Оквирном одлуком Савета 2002/584/ЈНА, и то да би се надопунила и ефикасно остваривала права на приступ адвокату у складу са Директивом 2013/48/ЕУ Европског парламента и Савета.⁴⁹ Подручје примене и садржај права на приступ адвокату утврђени су том директивом и ништа се у овој препоруци не сме тумачити као ограничење права предвиђених одредбама те директиве.⁵⁰ Преамбулом Препоруке дефинисани су појмови:

⁴⁸ "Commission Recommendation of 27 November 2013 on the right to legal aid for suspected or accused persons in criminal proceedings", *Official Journal of the European Union*, 24.12.2013, (2013/C 378/03), pp. 11-14.

⁴⁹ Тачка (1) преамбуле Препоруке (2013/C 378/03), стр. 11.

⁵⁰ Тачка (3) преамбуле Препоруке (2013/C 378/03), стр. 11.

„адвокат” и „правна помоћ”. „Адвокат” је било које лице које је, у складу са националним правом, квалификовано и овлашћено, укључујући путем акредитације овлашћеног тела, да даје правне савете и помоћ осумњиченим или оптуженим лицима.⁵¹ „Правна помоћ” јесу финансијска средства и помоћ државе чланице којом се обезбеђује ефикасно остваривање права на приступ адвокату, а тим средствима би требало да се покрију трошкови одбране и поступака за осумњичена или оптужена лица у кривичном поступку и тражена лица у поступцима на основу Европског налога за хапшење.⁵² Овим актом Комисије препоручује се да осумњичена или оптужена лица у кривичним поступцима имају право на правну помоћ од тренутка када су осумњичена да су учинила кривично дело, па све до окончања поступка. „Приступ правној помоћи” и „ефикасност и квалитет правне помоћи” предмет су посебних одељака Препоруке (2. и 3).

Приступ правној помоћи, пак, обухвата препоруке за четири групе питања чији су предмети: право на правну помоћ, провера имовинског стања, провера оправданости и одлуке о захтевима за правну помоћ.

1. Проблематика права на правну помоћ Препоруком је разрађена кроз навођење мера које би требало да предузму државе чланице. Наиме:

- а) државе чланице треба да предузму одговарајуће мере како би обезбедиле да осумњичена или оптужена лица и тражена лица имају право да приме ефикасну правну помоћ у циљу обезбеђења права на правично суђење у складу с овом препоруком;
- б) осумњиченим или оптуженим и траженим лицима треба се најмање обезбедити правна помоћ ако немају довољно финансијских средстава за покривање дела или свих трошкова одбране и поступка због своје економске ситуације („провера имовинског стања”) и/или ако је та помоћ потребна у интересу правде („провера оправданости”);
- ц) потребно је предузети све потребне мере како би сва одговарајућа обавештења о правној помоћи у кривичном поступку била лако доступна и разумљива осумњиченим или оптуженим лицима и траженим лицима, укључујући информације о томе како и где затражити такву помоћ, транспарентне критеријуме о томе када лице може добити правну помоћ, те информације о могућностима жалбе у случају да им приступ правној помоћи није одобрен или су добили недовољну правну помоћ адвоката који пружа правну помоћ.

2. За проверу имовинског стања препоручују се следећа правила:

---

⁵¹ Тачка (5) преамбуле Препоруке (2013/С 378/03), стр. 11.

⁵² Тачка (6) преамбуле Препоруке (2013/С 378/03), стр. 11.

- а) када се приликом оцењивања права на правну помоћ (провера имовинског стања) примењује захтев недовољних финансијских средстава, имовинско стање подносиоца захтева потребно је оценити на основу објективних чинилаца као што су приход, капитал, породична ситуација, стандард живота и трошкови браниоца, а када се правна помоћ пружа детету, потребно је узети у обзир властиту имовину детета, а не имовину његових родитеља или носилаца родитељске одговорности (ако држава чланица одреди праг изнад ког се сматра да лице може делимично или потпуно сносити трошкове одбране и поступка, она, приликом одређивања тог прага, треба да узме у обзир наведене чиниоце, али постојање таквог прага не би смело онемогућити лицима која су изнад тог прага да добију правну помоћ за покривање дела или свих трошкова, ако у одређеном случају немају довољно финансијских средстава);
- б) ако се за потребе провере имовинског стања узима у обзир приход домаћинства, а поједини чланови породице у међусобном су сукобу или немају једнак приступ породичном приходу, за потребе провере имовинског стања потребно је узети у обзир само приход лица које тражи правну помоћ;
- ц) приликом утврђивања да ли осумњичено или оптужено или тражено лице има довољно финансијских средстава, потребно је узети у обзир све одговарајуће околности;
- д) осумњичена или оптужена лица и тражена лица не би требало да буду у обавези да без сваке разумне сумње докажу да немају довољно финансијских средстава за покривање трошкова одбране и поступка.⁵³
3. Провера оправданости, у смислу Препоруке, подразумева примену следећих правила:
- а) када се примењује захтев да ли је обезбеђење правне помоћи у интересу правде (провера оправданости), требало би обухватити оцену сложености предмета, социјалну и личну ситуацију осумњиченог или оптуженог лица или траженог лица, тежину кривичног дела и тежину могуће казне (потребно је узети у обзир све одговарајуће околности);⁵⁴

⁵³ Ово правило произилази из праксе Европског суда за људска права, који је у циљу утврђивања да ли је у интересу правде потребно пружити бесплатну правну помоћ сматрао да треба узети у обзир некумулативне критеријуме тежине кривичног дела, тежине могуће казне, сложеност предмета и личну ситуацију осумњиченог или оптуженог лица. О томе види тач. (8) преамбуле Препоруке (2013/С 378/03), стр. 11.

⁵⁴ Ibid.

- б) у ситуацијама када је лице осумњичено или оптужено да је учинило кривично дело кажњиво затворском казном и у ситуацијама када је правна помоћ обавезна, потребно је сматрати да је додела правне помоћи у интересу правде;
- ц) када се правна помоћ додељује осумњиченим или оптуженим лицима или траженим лицима на основу провере оправданости, у случају коначне осуде може се тражити поврат трошкова правне помоћи, под условом да лице у тренутку поврата има довољно финансијских средстава, како је утврђено у складу са правилима Препоруке за проверу имовинског стања.
4. Према Препоруци, одлуке о захтевима за правну помоћ треба без одлагања да донесе независно надлежно тело у року који омогућује осумњиченим или оптуженим лицима и траженим лицима да припреме ефикасну и конкретну одбрану. Осумњичена или оптужена лица и тражена лица требало би да имају право на преиспитивање одлука којима се потпуно или делимично одбија њихов захтев за правну помоћ. Ако су захтеви у целости или делимично одбијени, разлоге за одбијање треба навести у писаном облику. За ефикасност и квалитет правне помоћи овим актом се државама чланицама препоручују мере у вези са следећим питањима: квалитет правне помоћи пружене у оквиру система правне помоћи, акредитација, оспособљавање и именовање адвоката за пружање правне помоћи. У погледу квалитета правне помоћи пружене у оквиру система правне помоћи, Препоруком се истиче да правна помоћ која се пружа у оквиру система правне помоћи треба да буде високог квалитета у циљу обезбеђења правичности поступка, те да у ту сврху у државама чланицама треба успоставити систем за обезбеђење квалитета правне помоћи коју пружају адвокати. Надаље, потребно је успоставити механизме којима се надлежним телима омогућује да замене адвокате који пружају правну помоћ или да се од њих захтева да испуне своје обвезе, у случају да помоћ коју пружају није одговарајућа. У свакој држави чланици треба успоставити и одржавати систем акредитације адвоката који пружају правну помоћ, па се позивају државе чланице да успоставе критеријуме за акредитацију адвоката за пружање правне помоћи, узимајући у обзир најбољу праксу. Према овој препоруци, особље укључено у доношење одлука о правној помоћи у кривичним поступцима треба да прође одговарајуће оспособљавање. Како би се обезбедило пружање висококвалитетних правних савета и помоћи, потребно је подстицати оспособљавање и развој програма оспособљавања за адвокате који пружају услуге правне помоћи. Акредитација адвоката који пружају услуге правне помоћи треба, у што већој мери, бити повезана с обавезом трајног стручног оспособљавања. Коначно, што се тиче

именовања адвоката за пружање правне помоћи, Препоруком се истиче да би при одабиру адвоката за пружање правне помоћи национални системи за правну помоћ требало у што већој могућој мери да узму у обзир жеље и одабир осумњичених или оптужених и тражених лица. Системом правне помоћи требало би настојати да се осигура континуитет правног заступања од стране истог адвоката, ако тако жели осумњичено или оптужено лице или тражено лице. Потребно је успоставити транспарентне и поуздане механизме како би се обезбедило да осумњичена или оптужена и тражена лица могу, обавештена и без недопуштеног утицаја, донети одлуку о правној помоћи у оквиру система правне помоћи.

4) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

- Директива 2010/64/ЕУ Европског парламента и Савета од 20. октобра 2010. о праву на тумачење и превођење у кривичним поступцима је ступила на снагу 15. новембра 2010. године, а државе чланице су имале обавезу да донесу законе и друге прописе потребне за усклађивање с овом директивом до 27. октобра 2013. године;
- Директива 2012/13/ЕУ Европског парламента и Савета од 22. маја 2012. о праву на обавештење у кривичном поступку је ступила на снагу 21. јуна 2012. године, а државе чланице су имале обавезу да донесу законе и друге прописе потребне за усклађивање с овом директивом до 02. јуна 2014. године;
- Директива 2013/48/ЕУ Европског парламента и Савета од 22. октобра 2013. о праву на приступ адвокату у кривичном поступку и у поступку на основу европског налога за хапшење, те о праву на обавештавање треће стране у случају одузимања слободе и на комуникацију са трећим лицима и конзуларним телима, ступила је на снагу 26. новембра 2013. године, а државе чланице имају обавезу да донесу законе и друге прописе потребне за усклађивање с овом директивом до 27. новембра 2016. године;
- Препорука Комисије од 27. новембра 2013. о процесним јемствима за рањива лица осумњичена или оптужена у кривичном поступку је упућена држава чланицама, а оне би требало да обавесте Комисију о мерама предузетим за њено спровођење у року од 36 месеци од нотификације;
- Препорука Комисије од 27. новембра 2013. о праву на правну помоћ за осумњичена или оптужена лица у кривичном поступку је упућена држава чланицама, а оне би требало да обавесте Комисију о мерама предузетим за њено спровођење у року од 36 месеци од нотификације.

5) ИЗВОРИ

- “Commission Recommendation of 27 November 2013 on procedural safeguards for vulnerable persons suspected or accused in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 24.12.2013, (2013/C 378/02).
- “Commission Recommendation of 27 November 2013 on the right to legal aid for suspected or accused persons in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 24.12.2013, (2013/C 378/03).
- “Consolidated versions of the Treaty on the Functioning of the European Union”, Art. 289, *Official Journal of the European Union*, 26.10.2012, C 326.
- “Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms”, ETS No. 005 - Rome, 4.XI.1950, Convention and Protocols (No. 1 - No. 16) - Интернет: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/webContent/7435985>
- “Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States” (2002/584/JHA, 2009/299/JHA), *Official Journal of the European Communities*, vol. 45, L 190, 18.07.2002; vol. 52, L 81, 27.03.2009.
- “Directive 2010/64/EU of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings” (1), *Official Journal of the European Union*, 26.10.2010, L 280..
- “Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings”, *Official Journal of the European Union*, 01.06.2012, L 142.
- “Directive 2013/48/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and in European arrest warrant proceedings, and on the right to have a third party informed upon deprivation of liberty and to communicate with third persons and with consular authorities while deprived of liberty”, *Official Journal of the European Union*, 06.11.2013, L 294.
- JUDGMENT OF THE COURT (Grand Chamber), 14 November 2013, In Case C-60/12, Интернет: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=144486&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=454704>, 15/02/2016.
- Канцеларија за европске интеграције, „Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (2013-2016)”, фебруар 2013, интернет: http://seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npi_usvajanje_pravnih%20tekovina.pdf

- Канцеларија за европске интеграције, „Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније” (2014-2018), јули 2014, интернет: http://www.seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/nraa/nraa_2014_2018.pdf
- “Resolution of the Council of 30 November 2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings” (1) (2), *Official Journal of the European Union*, 04.12.2009, (2009/C 295/01).
- „Законик о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.
- „Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 101/11.
- „Закон о изменама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 121/12.
- „Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 32/13.
- „Закон о изменама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 45/13.
- „Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 55/14.
- „Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране”, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 83/08.
- „Закон о прекршајима”, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, потписан је 29.04.2008, а ступио је на снагу 01.09.2013. године.⁵⁵ Према одредбама члана 72. став 1. тог споразума, стране признају важност усклађивања важећег српског законодавства са законодавством Заједнице и његове делотворне примене, а Србија ће настојати да обезбеди постепено усклађивање постојећих закона и будућег законодавства са правним

⁵⁵ Република Србија је 09.09.2008. године донела „Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране”, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 83/08.

тековинама Заједнице, и обезбедиће да ће важеће и будуће законодавство бити правилно примењено и спроведено. Три директиве ЕУ које су анализирани у овом раду законодавни су акти Европске уније, у складу са чланом 289. Уговора о функционисању Европске уније.⁵⁶ С обзиром на такво правно стање ствари, неоспорна је обавеза Републике Србије, у контексту њених настојања да постане пуноправни члан Европске уније, да у одговарајућим роковима своје законодавство усклади с одредбама тих директива. Што се тиче препорука ЕУ, оне немају обавезујућу снагу, али њихово спровођење може бити од практичног и начелног значаја за консолидовање владавине права, у смислу члана 80. наведеног Споразума, те обострано јачање поверења у системе кривичног правосуђа других држава, у односима између Републике Србије са једне стране, те Европске уније, односно њених држава чланица са друге стране. Евентуално чланство Републике Србије у Европској унији и у вези са тим неопходност доношења посебног закона о правосудној сарадњи у кривичним стварима са државама чланицама Европске уније, који би ступио на снагу даном приступања Републике Србију у ту унију, обухвата и обавезу да се мере ЕУ за јачање процесних права траженог лица у поступку на основу Европског налога за хапшење спроведу одредбама тог закона. Но, на путу ка том чланству инкорпорација процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку, која су такође предмет мера ЕУ, у законе Републике Србије подразумева загарантованост тих права и одредбама Законика о кривичном поступку, те одредбама Закона о прекршајима. Остављајући овом приликом по страни општепознате расправе у правној науци и пракси о појединим решењима која су успостављена Закоником о кривичном поступку који је на снази у Републици Србији (нпр. у вези са начелом материјалне истине и судском одговорношћу за утврђено чињенично стање), не би требало бити спорно да је тај законик већ у тренутку доношења садржавао мноштво одредаба о процесним правима окривљеног лица (у смислу ширег појма окривљеног лица) која су била, односно нешто касније постала предмет мера ЕУ, анализираних у овом раду.⁵⁷ Но, приликом доношења Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније (2013-2016) процењено је да је потребно да Радна група приликом израде текста Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку узме у обзир, између осталих аката, следеће прописе Европске уније, који ће у највећој могућој мери бити инкорпорисани у домаће

⁵⁶ "Consolidated versions of the Treaty on the Functioning of the European Union", Art. 289, *Official Journal of the European Union*, 26.10.2012, C 326, p. 172.

⁵⁷ „Законик о кривичном поступку”, чл. (нпр.): 11, 68, 69, 71, 77, 85, 86, 87, 123, 126, 212, 221, 235, 261. ст. 4-6, 264. ст. 4, 265., *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

законодавство: Директиву 2010/64/ЕУ Европског парламента и Савета од 20. октобра 2010. године о праву на судско тумачење и превођење у кривичном поступку и Директиву 2012/13/ЕУ Европског парламента и Савета од 22. маја 2012. о праву на обавештење у кривичном поступку.⁵⁸ Међутим, нити један од закона о изменама (и допунама) Законика о кривичном поступку који је на снази у Републици Србији, а који су донети до 15. фебруара 2016. године, није садржавао одредбе које су у вези са мерама ЕУ за јачање процесних права осумњичених или оптужених лица.⁵⁹ Штавише, Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније, за период 2014–2018. године, не истиче се да би у склопу доношења новог Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку требало извршити његово усклађивање са било којом директивом Европског парламента и Савета о јачању процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку.⁶⁰ Такав приступ овом питању би могао бити последица становишта да та права није потребно додатно јачати, јер су већ успостављена у складу са највишим европским стандардима, или привременог одлагања активности на њиховом јачању. У Републици Србији је на снази Закон о прекршајима.⁶¹ Мада се прекршаји у њеном правном систему не сматрају врстом кривичних дела, те иако прекршајни поступак воде прекршајни судови (првостепени и другостепени), с актима ЕУ за јачање процесних права осумњичених или оптужених лица у кривичном поступку би требало да се хармонизују одредбе Закона о прекршајима о правима окривљеног у прекршајном поступку, јер тај поступак у битноме има карактеристике кривичног поступка, као и одредбе о привођењу и

⁵⁸ Канцеларија за европске интеграције, „Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (2013–2016)”, фебруар 2013, Интернет: http://seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npi_usvajanje_pravnih%20tekovina.pdf, 14/02/2016, стр. 467. Иначе, у том програму је другопоменуто Директива наведена под насловом: „Директива о праву на информације у кривичном поступку - Обавештење о правима (*Letter of Rights*)”.

⁵⁹ „Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 101/11; „Закон о изменама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 121/12; „Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 32/13; „Закон о изменама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 45/13; „Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку”, *Службени гласник РС*, бр. 55/14.

⁶⁰ Канцеларија за европске интеграције, „Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (2014–2018)”, јули 2014, Интернет: http://www.seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/nraa/nraa_2014_2018.pdf, 14/02/2016, стр. 595.

⁶¹ „Закон о прекршајима”, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013.

задржавању осумњиченог за извршење прекршаја пре покретања прекршајног поступка.⁶² Према томе, хармонизацијом не би требало обухватати правни институт прекршајног налога поводом кога није поднет захтев за судско одлучивање.⁶³

---

⁶² Чланом 99. Закона о прекршајима прописано је: „На прекршајни поступак сходно се примењују одредбе Законика о кривичном поступку, ако овим или другим законом није друкчије одређено.” О привођењу и задржавању осумњиченог за извршење прекршаја пре покретања прекршајног поступка види чл. 190. Закона о прекршајима. О изузетку о надлежности прекршајног суда у првостепеном прекршајном поступку види чл. 100. ст. 2-3. Закона о прекршајима.

⁶³ Члан 167-185. Закона о прекршајима.